

บทความ เรื่อง “คนรุ่นใหม่กับการสร้างประชากรที่มีคุณภาพ”

ประเทศไทยเป็นสังคมสูงวัยจากโครงสร้างประชากรที่มีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ขณะที่ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานลดลง ส่งผลให้เกิดความไม่สมดุลของประชากรที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากภาวะเจริญพันธุ์ของไทยลดลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมที่ส่งผลต่อค่านิยมและทัศนคติการสร้างครอบครัวและการมีบุตรของคน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่มีค่านิยมและทัศนคติแตกต่างจากคนรุ่นเดิม ดังนั้น บทความชิ้นนี้จึงพยายามอธิบายทัศนคติต่อการสร้างครอบครัวของคนรุ่นใหม่ เจาะลึกและมาตรการที่สามารถจูงใจในการสร้างประชากรที่มีคุณภาพ เพื่อให้เกิดการออกแบบมาตรการที่รองรับและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่พัฒนาประเทศไทยใต้การเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน

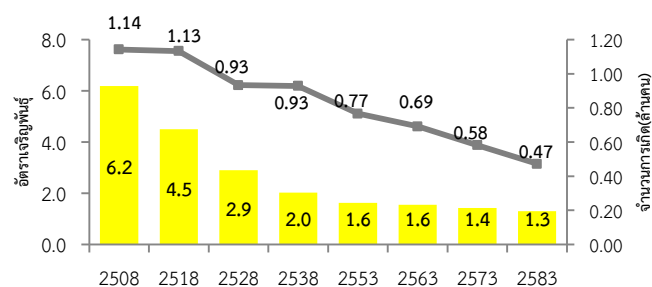
สถานการณ์ประชากรไทย

- **อัตรารeductivity และจำนวนการเกิดลดลงอย่างต่อเนื่อง** ซึ่งประเทศไทยติดอันดับ 1 ใน 5 ของประเทศในเอเชียที่ภาวะเจริญพันธุ์ลดลงอย่างรวดเร็วที่สุด สตรีอายุ 15-49 ปี มีบุตรเฉลี่ยลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยอัตรารeductivity รวมลดลงจาก 6.2 ในปี 2508 เหลือเพียง 1.6 ในปี 2553 และคาดว่าจะเหลือเพียง 1.3 ในปี 2583 ซึ่งจะทำให้จำนวนการเกิดลดลงเหลือประมาณ 7 แสนคนในปัจจุบัน และคาดว่าจะจำนวนการเกิดจะลดลงเหลือ 6 แสนคนในปี 2573 และไม่ถึง 5 แสนคนในปี 2583

- **การเกิดด้อยคุณภาพ** โดยพบปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการทำงาน เด็กถูกทอดทิ้ง ตลอดจนการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมส่งผลต่อสุขภาพและพัฒนาการของเด็กที่จะเติบโตอย่างมีคุณภาพ จากข้อมูลกรมอนามัย พบว่า ในปี 2560 เด็กที่เกิดจากแม่อายุ 10-14 ปี และ 15-19 ปี มีน้ำหนักแรกเกิดต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 20.3 และร้อยละ 15.1 ตามลำดับ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็ก ขณะที่มีการประมาณการผู้ทำแท้งเฉลี่ย 60,000 รายต่อปี ในช่วงปี 2549-2552¹⁴

¹⁴ แกวิน โจนส์ และวาสนา อิมเมม. “ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางประชากรในประเทศไทย” 2554.

แผนภาพ 14 แนวโน้มอัตรารeductivity และจำนวนการเกิดของประชากรไทย

ที่มา: ปี 2508-2553 จำนวนการเกิดจากสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง ปี 2563-2583 จำนวนการเกิดจากการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553-2583 สศช. (กราฟแท่ง) อัตรารeductivity รวม (TFR) “การศึกษาเพื่อการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553-2583 : ประชากรฐานและข้อสมมติ” สศช. และสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (กราฟเส้น)

- **ประชากรสูงวัยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น** โดยอายุคาดหมายเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดของประชากรเพิ่มขึ้นจากปี 2553 เท่ากับ 77.5 ในเพศหญิง และ 70.4 ในเพศชาย เป็น 81.9 ในเพศหญิง และ 75.3 ในเพศชาย ส่งผลให้ประชากรในภาพรวมมีอายุเพิ่มขึ้น

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญทำให้วัยเด็กและวัยแรงงานลดลงอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ส่งผลให้โครงสร้างประชากรไทยเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมสูงวัยอย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันประชากรส่วนใหญ่ยังมีระดับรายได้ค่อนข้างต่ำ มีเงินออมน้อยซึ่งแตกต่างจากประเทศพัฒนาแล้วที่เป็นประเทศรายได้สูงก่อนเข้าสู่สังคมสูงวัย ทำให้ประเทศต้องเผชิญความท้าทายทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านเศรษฐกิจ ส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องจากภาวะขาดแคลนแรงงาน ภาระการคลังจากการจัดเก็บรายได้ลดลง ขณะที่รายจ่ายเพิ่มขึ้นจากการจัดสวัสดิการเพื่อดูแลผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น และการเปลี่ยนแปลงอุปสงค์ของสินค้าและบริการที่เปลี่ยนไปตามลักษณะประชากร ด้านสังคม สถาบันครอบครัวจะขาดความมั่นคง เนื่องจากครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ในการผลิตและสร้างคนรุ่นใหม่เพื่อสืบทอดเผ่าพันธุ์และดูแลคนรุ่นก่อน ส่งผลให้ผู้สูงอายุขาดคนดูแลและมีแนวโน้มถูกทอดทิ้งเพิ่มขึ้น

ทั้งนี้ สาเหตุของอัตราการเจริญพันธุ์และจำนวนการเกิดที่ลดลงมาจากจำนวนสตรีวัยเจริญพันธุ์ลดลง ประกอบกับมีการแต่งงานและมีบุตรช้าลง รวมทั้งแต่งงานแล้วต้องการมีบุตรลดลง ซึ่งค่านิยมเป็นปัจจัยทางสังคมหนึ่งที่มีผลต่อการสร้างครอบครัว โดยคนรุ่นใหม่มีค่านิยมที่ต่างไปจากคนรุ่นก่อน โดยคนรุ่นใหม่เลือกที่อยู่เป็นโสด หรือเลื่อนการแต่งงาน และการมีบุตรออกไป¹⁵ ทำให้อัตราการเจริญพันธุ์ต่ำกว่าที่ประมาณการไว้ การศึกษาและเข้าใจทัศนคติการสร้างครอบครัว และการมีบุตรของคนรุ่นใหม่ ความต้องการและเงื่อนไขที่จะจูงใจให้คนรุ่นใหม่สร้างประชากรที่มีคุณภาพ จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้การออกแบบนโยบายเพื่อส่งเสริมให้เกิดการสร้างประชากรที่มีคุณภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทัศนคติ ปัจจัยและเงื่อนไข การสร้างครอบครัวและการมีบุตรของคน Gen Y

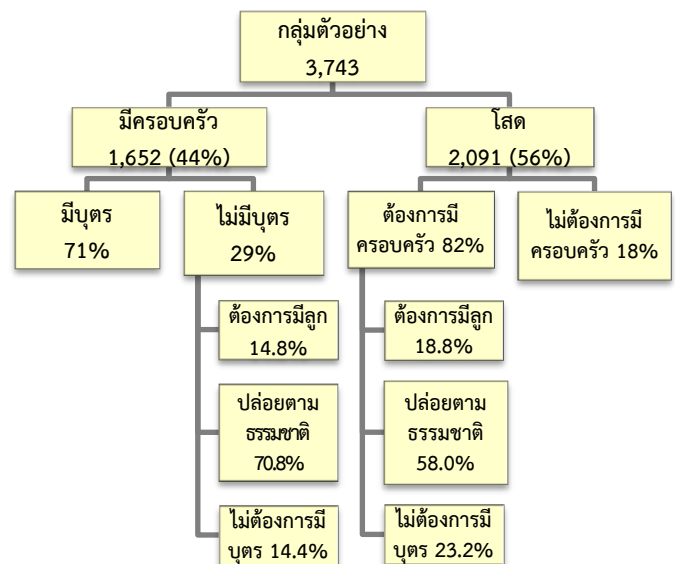
กลุ่มเจนเนอเรชันวาย¹⁶ เป็นกลุ่มประชากรส่วนใหญ่ของกลุ่มวัยเจริญพันธุ์ ประกอบกับคนเจนเนอเรชันวายยังมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากคนรุ่นก่อนอย่างชัดเจนทั้งทัศนคติ ความคิด ความเชื่อ และรูปแบบการดำเนินชีวิต คือ มีความทะเยอทะยาน ความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จ และความก้าวหน้าในอาชีพ ต้องการรูปแบบชีวิตที่มีความยืดหยุ่น ต้องการชีวิตที่ท้าทาย แสวงหาโอกาสในการทำงานหรือเดินทางท่องเที่ยวในต่างประเทศ รวมถึงมีความเป็นปัจเจกสูงและยอมรับการเป็นคู่รักเพศเดียวกันเพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจมีผลต่อการสร้างครอบครัวและการมีบุตร

สศช. จึงได้ร่วมกับบริษัทศูนย์วิจัยเพื่อการพัฒนาสังคมและธุรกิจ (SAB) ศึกษาทัศนคติและปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการมีบุตรในกลุ่มประชากรเจนเนอเรชันวาย (Gen Y) คือผู้ที่เกิดในช่วงปี พ.ศ. 2523-2543 หรือมีอายุระหว่าง 18 ถึง 38 ปี (ณ ปี พ.ศ. 2561) โดยสำรวจเชิงปริมาณจำนวน 3,734 ตัวอย่าง ในช่วงระหว่างวันที่ 24 มิถุนายน ถึง

31 สิงหาคม 2561 ในพื้นที่ 12 จังหวัด¹⁷ และสัมภาษณ์เชิงลึกนักวิชาการ หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบทัศนคติเกี่ยวกับการมีบุตร ความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการสนับสนุนการมีบุตร ตลอดจนความต้องการ เงื่อนไขหรือแนวทางการสร้างแรงจูงใจให้มีบุตร เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการออกแบบนโยบายต่อไป

ผลการสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ทำการสำรวจมีสัดส่วนชายต่อหญิงใกล้เคียงกันคือ 50.2 : 49.8 มีการศึกษาระดับมัธยมปลายหรือ ปวช. มากที่สุดร้อยละ 40.8 ปริญญาตรีขึ้นไปร้อยละ 27.8 และมีหมั้นต้นหรือต่ำกว่าร้อยละ 16.1 สถานภาพโสดร้อยละ 56.1 สมรสร้อยละ 42.4 และร้อยละ 1.5 หย่า/หม้าย โดยมีข้อค้นพบสำคัญ ดังนี้

แผนภาพ 15 สถานะครอบครัวและความต้องการมีครอบครัวของกลุ่มเจนวาย

ที่มา: สศช.ร่วมกับบริษัทศูนย์วิจัยเพื่อการพัฒนาสังคมและธุรกิจ

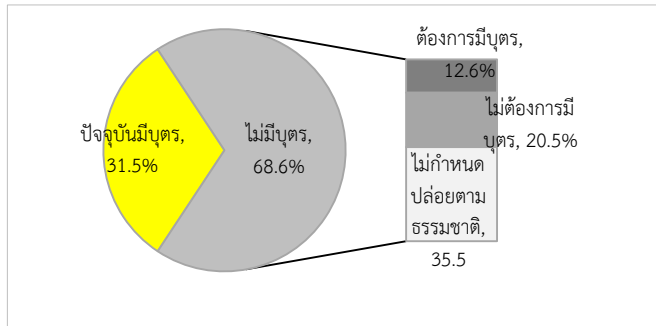
• **พื้นฐานครอบครัวและแนวทางการสร้างครอบครัวของคน Gen Y** พบว่าประมาณร้อยละ 29.4 เติบโตมาแบบไม่พร้อมหน้าพ่อ แม่ บุตร และกลุ่มมีครอบครัวร้อยละ 69.9 ใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันก่อนตัดสินใจแต่งงานเฉลี่ย 2 ปี ขณะที่แนวทางการสร้างครอบครัวลดความสำคัญของผู้ก่อกองหมายและพิธีการ โดยร้อยละ 42.9 ไม่ให้ความสำคัญกับการจดทะเบียน ร้อยละ 27.0 ไม่ให้ความสำคัญกับการแต่งงาน

¹⁵ มนสิการ กาญจนะจิตรา และคณะ. “การส่งเสริมการมีบุตรผ่านการสร้างสมดุลระหว่างการทำงานและการสร้างครอบครัวที่มีคุณภาพ” 2559.

¹⁶ Kowse และคณะ (2010) แบ่งประชากรเจนเนอเรชันวายเป็นผู้ที่เกิดระหว่าง พ.ศ. 2525-2546 ขณะที่ Strauss และ Howe (2000) แบ่งเป็นผู้เกิดระหว่าง พ.ศ. 2523-2546

¹⁷ 12 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ นนทบุรี เชียงใหม่ นครสวรรค์ ชลบุรี พระนครศรีอยุธยา นครราชสีมา ขอนแก่น อุดรธานี สงขลา และนครศรีธรรมราช

แผนภาพ 16 สถานการณ์ด้านการมีบุตรและความต้องการมีบุตร (n=3,734)

ที่มา: สศช. ร่วมกับบริษัทศูนย์วิจัยเพื่อการพัฒนาสังคมและธุรกิจ

• Gen Y ร้อยละ 68.6 ยังไม่มีบุตร และ 1 ใน 5 ไม่ต้องการมีบุตร และขาดความตระหนักในการวางแผนการมีบุตร กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 31.5 มีบุตรแล้ว โดยมีจำนวนเฉลี่ย 1.4 คน ส่วนกลุ่มที่เหลือร้อยละ 68.6 ยังไม่มีบุตร แบ่งเป็น (1) ไม่กำหนดปล่อยตามธรรมชาติร้อยละ 35.5 (2) ไม่ต้องการมีบุตรร้อยละ 20.5 และ (3) ต้องการมีบุตรร้อยละ 12.6 โดยต้องการมีบุตรจำนวนเฉลี่ย 2 คน และอายุเฉลี่ยที่ต้องการมีบุตรคือ 32 ปี ขณะที่กลุ่มโสดที่ต้องการมีบุตรอายุเฉลี่ยที่จะมีบุตรคือ 30 ปี

สำหรับเหตุผลของผู้ไม่ต้องการมีบุตร พบว่ากลุ่มไม่มีครอบครัว¹⁸ มีเหตุผลหลัก 4 ประการ (มีน้ำหนักมากกว่าร้อยละ 10 คิดเป็นน้ำหนักรวมต่อการตัดสินใจร้อยละ 71.5) ได้แก่ (1) ต้องการเป็นอิสระในการใช้ชีวิตร้อยละ 30.0 (2) ให้ความสำคัญกับการทำงานมากกว่าการมีบุตรร้อยละ 16.5 (3) พอใจชีวิตปัจจุบันร้อยละ 14.4 และ (4) มีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ต้องทำงานหนักมากขึ้นจากฐานะการเงินไม่พร้อมร้อยละ 10.6 ขณะที่กลุ่มมีครอบครัว¹⁹ มีเหตุผลหลากหลายกว่า โดยเหตุผลสำคัญ 3 ลำดับแรก (มีน้ำหนักมากกว่าร้อยละ 10 คิดเป็นน้ำหนักรวมต่อการตัดสินใจร้อยละ 45.3) ได้แก่ (1) ให้ความสำคัญกับการทำงานมากกว่าการมีบุตรร้อยละ 16.2 (2) มีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 15.4 และ (3) ต้องการอิสระในการใช้ชีวิตร้อยละ 13.7

¹⁸ กลุ่มคนโสด ที่ยังไม่หมั้น คู่รัก หรือมีแล้วแต่ไม่ได้ใช้ชีวิตอยู่ด้วยกัน

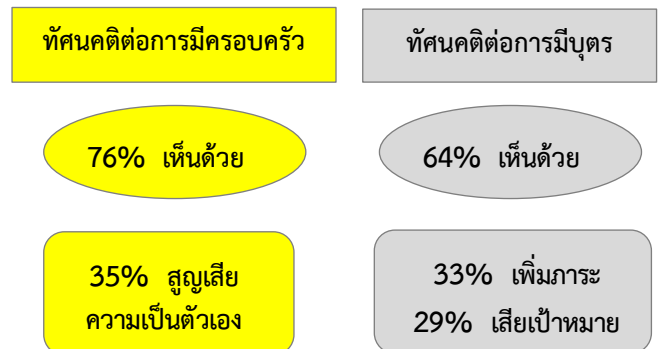
¹⁹ กลุ่มที่แต่งงานแล้วทั้งแบบจดทะเบียนและไม่ได้จดทะเบียน และกลุ่มที่ไม่ได้แต่งงานแต่จดทะเบียนและไม่ได้จดทะเบียน

ตาราง 12 ร้อยละของเหตุผลไม่ต้องการมีครอบครัวและไม่ต้องการมีบุตร

เหตุผลที่ไม่ต้องการมีครอบครัว (คนโสดที่ไม่ต้องการมีครอบครัว 377 ราย)	เหตุผลที่ไม่ต้องการมีบุตร (682 ราย)	
	มีครอบครัว	ไม่มีครอบครัว
ต้องการอิสระในชีวิต	34.6	30.0
ให้ความสำคัญกับการทำงานมากกว่ามีลูก	17.3	16.5
มีค่าใช้จ่ายเพิ่ม	-	10.6
พอใจชีวิตปัจจุบัน	8.9	14.4
มีอิสระเรื่องเพศสัมพันธ์	8.9	-

ที่มา: สศช. ร่วมกับบริษัทศูนย์วิจัยเพื่อการพัฒนาสังคมและธุรกิจ

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังขาดความตระหนักเรื่องการวางแผนในการมีบุตร โดยกลุ่มโสดร้อยละ 58.0 ระบุหากแต่งงานจะไม่วางแผนการมีบุตรแต่ปล่อยตามธรรมชาติ ส่วนผู้มีบุตรแล้วร้อยละ 66.8 ไม่ได้มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า ซึ่งการมีบุตรโดยไม่วางแผนมีแนวโน้มส่งผลต่อการเตรียมตัวของพ่อแม่ รวมถึงคุณภาพในการเลี้ยงดู โดยกลุ่มที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปมีการวางแผนสูงกว่าผู้มีการศึกษาต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ ผู้ที่มีบุตรแล้วส่วนใหญ่ร้อยละ 90 ต้องพึ่งพิงปู่ย่าตายายให้ร่วมเลี้ยงดูบุตร มีเพียงร้อยละ 10 ที่เลี้ยงบุตรด้วยตนเอง

• Gen Y มีทัศนคติที่ดีต่อการมีครอบครัวและการมีบุตร กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดร้อยละ 76.4 เห็นด้วยกับการมีครอบครัว เนื่องจากช่วยให้มีคนช่วยคิด ดูแลกัน ในยามเจ็บป่วย ช่วยเติมเต็มให้ชีวิตสมบูรณ์ และช่วยลดพฤติกรรมกรรมกรรมมีเพศสัมพันธ์แบบเปลี่ยนคู่นอน อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะมีทัศนคติเชิงบวกต่อการมีครอบครัวแต่ยังมี Gen Y ร้อยละ 34.9 เห็นว่าการมีครอบครัวส่งผลให้ต้องสูญเสียความเป็นตัวเอง/ ความเป็นส่วนตัว ขณะที่ร้อยละ 23.6 ไม่แน่ใจในผลกระทบดังกล่าว สอดคล้องกับกลุ่มคนโสดที่ร้อยละ 82.0 ต้องการใช้ชีวิตคู่แต่งงาน และมีครอบครัว ในส่วนของผู้ไม่ต้องการใช้ชีวิตคู่ร้อยละ 18.0 เป็นหญิง (20.5%) มากกว่าชาย (15.8%) และเป็นผู้มี

การศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป (22.4%) มากกว่าผู้มีการศึกษาระดับต่ำกว่า (16.3%)

ส่วนทัศนคติด้านการมีบุตรของ Gen Y แม้จะมีทิศทางเดียวกับการมีครอบครัวแต่สัดส่วนลดลงคือ ร้อยละ 64.3 เนื่องจากบุตรเป็นสายสัมพันธ์สำคัญที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสามี ภรรยา ช่วยมีคนดูแลยามบั้นปลายชีวิต ช่วยสืบวงศ์ตระกูลและทำให้ชีวิตมีเป้าหมายชัดเจน ขณะที่บางส่วนยังมองว่าการมีบุตรส่งผลให้เกิดข้อจำกัดในการดำเนินชีวิตด้านต่างๆ โดย (1) ร้อยละ 33.2 เห็นว่าการมีบุตรเป็นการเพิ่มภาระในชีวิต โดยเฉพาะเรื่องค่าใช้จ่าย ทำให้ชีวิตเหนื่อยขึ้น (2) ร้อยละ 29.4 เห็นว่าการมีบุตรทำให้สูญเสียเป้าหมายในชีวิตบางอย่างไป ไม่สามารถทำสิ่งที่อยากทำ (3) ร้อยละ 29.4 เห็นว่าการมีบุตรทำให้ดูแลและใส่ใจสุขภาพ บุคลิกภาพตัวเองได้น้อยลง (4) ร้อยละ 25.9 เห็นว่าการมีบุตรทำให้สูญเสียเวลาในการเข้าสังคมและพบปะเพื่อนฝูง และ (5) ร้อยละ 21.0 เห็นว่าการมีบุตรเป็นอุปสรรคต่อความก้าวหน้าในอาชีพการงาน

• **กลุ่มที่มีครอบครัวมีทัศนคติต่อการมีบุตรดีกว่ากลุ่มไม่มีครอบครัว** กลุ่มมีบุตรเห็นว่าการมีบุตรมีผลกระทบด้านดีระดับมากคือ รู้สึกอบอุ่น ไม่เหงา เป็นครอบครัวที่สมบูรณ์ทำให้การใช้ชีวิตมีความรอบคอบและมีความมุ่งมั่นในการสร้างความมั่นคงให้กับชีวิต ส่วนผลกระทบด้านลบอยู่ในระดับปานกลางคือ มีภาระค่าใช้จ่ายมากขึ้น มีเวลาพักผ่อนและเข้าสังคมน้อยลง และมีความเครียดและกังวลใจเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ของบุตร

เมื่อประเมินผลกระทบสำคัญจากการมีบุตรใน 3 ด้าน ได้แก่ ความสมดุลในชีวิต โอกาสได้ทำตามเป้าหมายที่ตั้งใจ และความสุขโดยรวม พบว่า **กลุ่มไม่มีครอบครัว** ประเมินว่าหากมีบุตร ความสมดุลในชีวิตและความสุขไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม แต่โอกาสที่จะได้ทำตามเป้าหมายที่ตั้งใจจะลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่**กลุ่มมีครอบครัว**แล้วทั้งที่ยังไม่มีบุตรและที่มีบุตร มองว่าการมีบุตรจะทำให้ความสมดุลในชีวิตและความสุขโดยรวมเพิ่มมากขึ้น ขณะที่โอกาสได้ทำตามเป้าหมายที่ตั้งใจไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

ตาราง 13 ผลต่างคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจในชีวิตก่อนและหลัง/หากมีบุตร

ประเด็นเปรียบเทียบ	ไม่มีบุตร		มีบุตร
	ไม่มีครอบครัว	มีครอบครัว	
ความสมดุลในชีวิต	ลดลง 0.02	เพิ่มขึ้น 0.65*	เพิ่มขึ้น 0.92*
โอกาสได้ทำตามเป้าหมายที่ตั้งใจ	ลดลง 0.82*	ลดลง 0.09	เพิ่มขึ้น 0.07
ความสุขโดยรวมในชีวิต	ลดลง 0.06	เพิ่มขึ้น 0.65*	เพิ่มขึ้น 1.09*

หมายเหตุ: * หมายถึงผลการทดสอบความแตกต่างโดย Paired Samples Tests พบความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ที่มา: สศช. ร่วมกับบริษัทศูนย์วิจัยเพื่อการพัฒนาสังคมและธุรกิจ

• **คู่สมรสเป็นปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจมีบุตร** กลุ่มตัวอย่างที่มีครอบครัวได้ให้ความสำคัญกับ 4 ปัจจัยที่มีน้ำหนักต่อการตัดสินใจมีบุตรถึงร้อยละ 74.2 คือ (1) เป็นความต้องการของกลุ่มสมรส (2) มีคนช่วยเหลือดูที่ไว้ใจได้ (3) มีสถานศึกษาที่มีมาตรฐานใกล้บ้าน และ (4) สามารถทำงานหารายได้ที่บ้าน โดยมีข้อสังเกตว่ากลุ่มที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีและมีรายได้บุคคลเฉลี่ยต่อเดือน 20,000 บาทขึ้นไป ให้น้ำหนักกับการมีคนช่วยเหลือดูบุตรที่ไว้ใจได้มากที่สุด ชี้ให้เห็นว่าคนกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับการเลี้ยงดูบุตรที่มีคุณภาพ

ตาราง 14 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจมีบุตร

ปัจจัย	คู่สมรสต้องการมีบุตร	มีร.ที่มีมาตรฐานใกล้บ้าน	มีคนช่วยเหลือดูบุตรที่ไว้ใจได้	สามารถทำงานหารายได้ที่บ้าน	รวม
สถานะครอบครัว					
- มีครอบครัว	28.6	18.1	15.9	11.6	74.2
- ไม่มีครอบครัว	18.4	18.7	19.1	16.1	72.3
ระดับการศึกษา					
- ต่ำกว่า ป.ตรี	21.2	18.6	18.5	15.3	73.6
- ป.ตรีขึ้นไป	18.7	17.0	19.6	15.0	70.3
รายได้บุคคล					
- ไม่เกิน 10,000	18.9	18.6	18.4	15.6	71.5
- 10,001-20,000	21.3	18.5	18.5	15.5	73.8
- 20,001 ขึ้นไป	21.5	14.5	23.3	12.6	71.9

ที่มา: สศช. ร่วมกับบริษัทศูนย์วิจัยเพื่อการพัฒนาสังคมและธุรกิจ

• **Gen Y ให้ความสำคัญกับเงื่อนไขและมาตรการจูงใจให้มีบุตรที่หลากหลาย** สำหรับเงื่อนไขและมาตรการที่กลุ่มเจนวายของไทยเห็นว่าสามารถสร้างแรงจูงใจให้มีบุตรผลสำรวจพบว่า **น้ำหนักกระจายไปในหลายมาตรการ** ชี้ให้เห็นว่าการตัดสินใจมีบุตรขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้านประกอบกันทั้งในเรื่องภาษีและการให้ความช่วยเหลือทางการเงิน สวัสดิการในการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กระยะยาว

และการสร้างสมดุลในชีวิต โดยมาตรการที่มีน้ำหนักมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ (1) ภาครัฐให้เงินก้อนตั้งต้น เพื่อช่วยเหลือเป็นค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตรเกิดใหม่ (2) มาตรการลดหย่อนภาษี (ค่าเลี้ยงดูบุตร) และ (3) การจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตร

ตาราง 15 มาตรการสามารถสร้างแรงจูงใจให้มีบุตร จำแนกตามการมีบุตรและไม่มีการมีบุตร

มาตรการ	ยังไม่มีบุตร	มีบุตรแล้ว
1. รัฐให้เงินก้อนตั้งต้นเพื่อดูแลบุตรเกิดใหม่	11.8	11.6
2. มาตรการลดหย่อนภาษีบุตรคนที่ 2 เพิ่มเป็น 60,000 บาทต่อปี	9.1	9.3
3. จัดตั้งกองทุนช่วยเหลือค่าใช้จ่ายการเลี้ยงดูบุตร	8.8	10.2
4. ลดหย่อนค่าฝากครรภ์และคลอดบุตร	6.7	6.1
5. สมทบเงินเมื่อเปิดบัญชีเงินฝากเพื่อพัฒนาเด็ก	6.3	6.8
6. เพิ่มเงินอุดหนุนเด็กในครอบครัวยากจน	5.9	6.0
7. จัดทำประกันคุ้มครองให้ครอบครัวที่มีบุตร	5.8	6.6
8. ขยายระยะเวลาการคลอดจาก 3 เดือน เป็น 6 เดือน โดยได้รับค่าจ้าง	5.4	5.0
9. ออกมาตรการให้ผู้ขายลาเพื่อช่วยภรรยาเลี้ยงดูบุตร	5.1	5.3
10. ให้อุปกรณ์เด็กโดยเฉพาะครอบครัวที่มีบุตร	5.1	6.5
คิดเป็นสัดส่วนรวม (ร้อยละ)	70.0	73.4

ที่มา: สศช. ร่วมกับบริษัทศูนย์วิจัยเพื่อการพัฒนาสังคมและธุรกิจ

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อมุมมองการแก้ปัญหาเพื่อรองรับปัญหาการลดลงของจำนวนการเกิดพบว่า ยังมีความเห็นที่แตกต่างกันโดย **แนวทางแรก** เห็นว่าการกระตุ้นการมีบุตรเพื่อเพิ่มจำนวนประชากรไม่ใช่ทางออกเนื่องจากการเพิ่มผลผลิตในอนาคตจะเปลี่ยนจากการใช้แรงงานไปสู่การใช้เทคโนโลยีทดแทน และมาตรการส่งเสริมให้ประชาชนมีบุตรจะไม่สัมฤทธิ์ผลและเป็นการลงทุนที่สูงเกินไปและมีตัวอย่างความล้มเหลวให้เห็นในหลายประเทศ จึงควรเน้นด้านการพัฒนาคน **แนวทางที่สอง** เห็นว่าการเพิ่มจำนวนประชากรยังมีความจำเป็น เนื่องจากเป็นความมั่นคงของชาติ การมีบุตรเป็นกระบวนการเชิงหน้าที่ของครอบครัว ซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนรู้ สัมพันธภาพ และการปรับตัวของคนในครอบครัว รวมทั้งยังเป็นหลักประกันในช่วงปลายชีวิต นอกจากนี้ การทดแทนแรงงานด้วยเทคโนโลยีที่จะเกิดขึ้นเฉพาะในธุรกิจขนาดใหญ่

สำหรับแนวทางและมาตรการดำเนินงานในต่างประเทศ อาทิ ญี่ปุ่น สิงคโปร์ สวีเดน และฝรั่งเศส มีแนวทางสำคัญคือ การให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อลดภาระค่าใช้จ่าย การลดอุปสรรคต่อความต้องการมีบุตร โดยส่งเสริมการสร้างสมดุลชีวิต (Work-life Balance) เช่น เพิ่มวันลา ลดชั่วโมงการทำงาน

นอกจากนั้น การมีสถานดูแลบุตรที่มีคุณภาพ การให้สิทธิพิเศษด้านที่อยู่อาศัยเพื่อสนับสนุนการสร้างครอบครัวและการห้ามเลิกจ้างหญิงที่ตั้งครรภ์หรือคลอดบุตร เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การกระตุ้นการเกิดยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากเป็นเรื่องส่วนบุคคลและเกี่ยวข้องโดยตรงกับทัศนคติ

นโยบายการดำเนินงานส่งเสริมการมีบุตรในต่างประเทศ	
ญี่ปุ่น	<ul style="list-style-type: none"> • ปรับกฎหมายเพื่อยกเว้นการจ่ายเบี้ยประกันสังคมแก่หญิงที่ลาคลอดบุตร • อนุญาตให้พนักงานลางานได้ก่อนและหลังคลอด 6 เดือน บิดาและมารดาสามารถลาได้ถึง 1 ปี เพื่อดูแลเด็กแรกเกิด พนักงานที่มีบุตรอายุน้อยกว่า 3 ปี สามารถทำงานได้ไม่เกิน 6 ชม. ต่อวัน • ให้เงินค่าเลี้ยงดูบุตรแรกเกิดจนถึง 15 ปี ในกรณีที่มารายได้น้อย • สร้างศูนย์ดูแลเด็กเล็กให้เพียงพอ นโยบาย Zero Wait-Listed Children เพื่อให้เด็กได้เข้ารับบริการในสถานเลี้ยงเด็ก • เพิ่มบทบาทรัฐบาลท้องถิ่นและบริษัทเอกชนในการสนับสนุนให้ประชากรมีบุตรและให้ความช่วยเหลือในการเลี้ยงดูบุตร
สิงคโปร์	<ul style="list-style-type: none"> • สนับสนุนการแต่งงานและการมีบุตรโดยให้สิทธิด้านที่อยู่อาศัยแก่คู่สมรสที่เพิ่งแต่งงานก่อนกลุ่มอื่น และให้คู่สมรสที่เพิ่งแต่งงานและมีบุตรเข้าที่อยู่อาศัยในราคาไม่แพง • สนับสนุนค่าใช้จ่ายทางการแพทย์เกี่ยวกับการคลอดบุตร ได้แก่ เงินสมทบจากรัฐสำหรับการใช้เทคโนโลยีช่วยชีวิต จนถึงร้อยละ 75 ของค่ารักษา แต่ไม่เกิน \$6,300 ดอลลาร์ • ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตร ได้แก่ เพิ่ม Baby Bonus Cash Gift \$6,000 ต่อคนสำหรับบุตร 2 คนแรก และ \$8,000 ต่อคนสำหรับบุตรคนที่ 3 และ 4 และสนับสนุนให้พ่อแม่วางแผนการดูแลสุขภาพของเด็กทุกคน ในบัญชี Medishield \$3,000 • ให้พ่อแม่ที่มีบุตรอายุ 7-12 ปี ลาเพื่อเลี้ยงดูบุตร โดยได้รับเงินจากรัฐบาลเป็นเวลา 2 วันต่อปี สำหรับบิดาที่มีบุตรอายุน้อยกว่า 7 ปี สามารถลาต่อเนื่องได้ 6 วันต่อปี และมารดาที่รับบุตรบุญธรรมลาได้ 4 สัปดาห์ • สนับสนุนบทบาทบิดาในการลาเลี้ยงดูบุตร โดยรับค่าตอบแทน 1 สัปดาห์ และสามารถแบ่งปันวันลากับมารดาได้
สวีเดน	<ul style="list-style-type: none"> • ห้ามเลิกจ้างลูกจ้างที่ตั้งครรภ์หรือคลอดบุตร ให้ผู้มีบุตรมีสิทธิ์เลือกทำงานบางเวลาได้ • ผู้มีบุตรสามารถลางานได้ 480 วัน โดยไม่ถูกนายจ้างให้ออก ได้รับค่าจ้างจากรัฐจนกระทั่งบุตรอายุ 4 ปีบริบูรณ์ และมีวันลาดังกล่าวต่อไปได้ในอัตราที่ลดลงจนกระทั่งบุตรมีอายุครบ 8 ปีบริบูรณ์ • รัฐให้เงินช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตร และสนับสนุนทางการเงินต่อผู้มีบุตรที่มีความจำเป็นทางการเงิน และเงินช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตรพิการ
ฝรั่งเศส	<ul style="list-style-type: none"> • ให้เงินอุดหนุนสำหรับแม่บ้าน หากมีบุตร 2 คน ได้ 4,900 บาท มีบุตร 3 คน ได้ 11,200 บาท มีบุตรเพิ่ม คิดเป็นรายละ 6,300 บาทต่อเดือน • สนับสนุนการตั้ง Day Care Centers เพิ่มเงินอุดหนุนครอบครัว เพิ่มการอบรมทักษะและจำนวนผู้ดูแลเด็ก สนับสนุนการบริบาลและพัฒนาเด็กเพื่อลดค่าใช้จ่ายผู้ปกครอง • ลดจำนวนชั่วโมงการทำงาน ลดหย่อนภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตร ควบคุมชั่วโมงการทำงาน (Paternity Leave) ส่งเสริมให้ผู้มีบุตรกลับสู่การทำงานผ่านศูนย์จัดหางานและศูนย์ฝึกอบรมทักษะ ลาดลดได้ 4 สัปดาห์ โดยได้ค่าตอบแทนปกติ ลาโดยไม่ได้รับผลตอบแทนตอนบุตรอายุ 1-5 ปี • ตั้ง Corporate Parenthood Charter เพื่อสำรวจความคิดเห็นและความพอใจของลูกจ้างที่มีบุตร จัดตั้งศูนย์บริการเด็กระหว่างวันทั้งในที่ทำงานและร่วมกันระหว่างหลายบริษัท

ที่มา: เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง “(ร่าง) แผนประชากรเพื่อการพัฒนาประเทศไทยระยะยาว 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)” เมื่อวันที่ 29 พ.ค. 2560 ณ โรงแรมบริตันฮิลล์

ในการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป โดยบางประเทศมีการปรับเปลี่ยนแนวทาง เช่น ญี่ปุ่น ที่เน้นด้านคุณภาพชีวิต และป้องกันไม่ให้ผู้สูงอายุติดเตียง พร้อมกับส่งเสริมการมีงานทำในกลุ่มผู้สูงอายุ²⁰

สรุปโดยรวม คน Gen Y ส่วนใหญ่ยังมีทัศนคติที่ดีต่อการมีครอบครัวและมีบุตร อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินชีวิตยังมีข้อจำกัดทั้งในเรื่องภาระค่าใช้จ่าย การสูญเสียเป้าหมายในชีวิต ทำให้ตัดสินใจไม่มีบุตรหรือชะลอการมีบุตรออกไป ดังนั้น สิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการมีบุตรคือ การลดอุปสรรคที่จะส่งผลกระทบต่อการจะมีบุตร รวมทั้งการปลูกฝังค่านิยมโดยให้ความรู้และสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทหน้าที่ของครอบครัวตั้งแต่วัยเด็ก ในส่วนปัจจัยการตัดสินใจมีบุตรขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคลที่สำคัญคือ ความต้องการของคู่สมรส กลุ่มผู้มีการศึกษาและมีรายได้สูงจะให้ความสำคัญกับการมีผู้เลี้ยงบุตรที่ไว้วางใจได้ ขณะที่เงื่อนไขการจูงใจให้มีบุตรไม่มีน้ำหนักเพียงพอต่อการจูงใจให้มีบุตรซึ่งสอดคล้องกับประสบการณ์ในต่างประเทศที่มาตรการต่างๆ ไม่สามารถเพิ่มจำนวนการเกิดได้

แนวทางและการดำเนินมาตรการในช่วงที่ผ่านมา

ประเทศไทยตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรและผลกระทบต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นตั้งแต่ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 โดยสร้างความเข้าใจต่อสังคมถึงการเปลี่ยนแปลง และการเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งนำมาเป็นเงื่อนไขต่อการกำหนดประเด็นการพัฒนาในด้านต่างๆ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) และต่อเนื่องจนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 รวมทั้งมีการจัดทำแผนประชากรในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 และขณะนี้อยู่ระหว่างการจัดทำแผนประชากรเพื่อการพัฒนาประเทศระยะยาว 20 ปี เพื่อเป็นยุทธศาสตร์ระยะยาวเฉพาะด้านในการรับมือกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงทางประชากร ที่สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาประเทศในแต่ละช่วงเวลา รวมถึงการวางรากฐานการพัฒนาประชากรที่มีคุณภาพพร้อมยกระดับการพัฒนาประเทศไปสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ตามเป้าหมายการพัฒนาของยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580

²⁰ สศช. และบริษัทศูนย์วิจัยเพื่อการพัฒนาสังคมและธุรกิจ. “ทัศนคติและปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการมีบุตรในกลุ่มเจนเอเรชั่นวาย” 2561.

สำหรับแนวทางการพัฒนาประชากรที่สำคัญ คือ (1) การส่งเสริม ให้ประชากรไทยทุกคนเกิดมามีคุณภาพ พร้อมทั้งพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ (2) การพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัย เพื่อเป็นพลังต่อการเจริญเติบโตของประเทศ และ (3) การเตรียมความพร้อมประชากรไทยเข้าสู่สังคมสูงวัยที่มีสวัสดิการสังคมอย่างยั่งยืน โดยมีมาตรการส่งเสริมการเกิดอย่างมีคุณภาพสำคัญๆ ได้แก่

- **มาตรการลดค่าใช้จ่ายเพื่อเลี้ยงดูบุตร** ได้แก่ การลดหย่อนภาษีการเลี้ยงดูบุตรให้กับผู้ที่มีบุตร โดยเพิ่มค่าลดหย่อนให้ผู้มีบุตรคนที่ 2 เป็นต้นไป สามารถลดหย่อนได้ปีละ 60,000 บาท (เด็กเกิด 1 ม.ค. 2561 เป็นต้นไป) รวมทั้งลดหย่อนภาษีสำหรับค่าฝากครรภ์ และค่าคลอดบุตร (เฉพาะผู้ที่ไม่ได้เบิกค่าใช้จ่ายจากแหล่งอื่น) การให้เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด-3 ปี รายละ 600 บาทต่อเดือน สำหรับเด็กที่อยู่ในครัวเรือนยากจน หรือครัวเรือนที่เสี่ยงต่อความยากจน

- **การสร้างระบบนิเวศน์ให้เอื้อต่อการเลี้ยงดูบุตรอย่างมีคุณภาพ** ได้แก่ (1) การจัดบริการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และโรงเรียนอนุบาล โดยรัฐให้เงินอุดหนุนเรียนฟรีพร้อมอุปกรณ์ รวมทั้งพัฒนามาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพ และสนับสนุนสถานประกอบการจัดตั้งศูนย์รับเลี้ยงเด็ก โดยนำค่าใช้จ่ายในการจัดตั้งศูนย์รับเลี้ยงเด็กมาลดหย่อนได้ตามจริง แต่ไม่เกิน 1 ล้านบาท (2) สิทธิในการลาคลอด โดยหญิงมีครรภ์มีสิทธิลาคลอดก่อนและหลังคลอดครรภ์หนึ่งไม่เกิน 90 วัน และให้นายจ้างจ่ายค่าจ้างเท่ากับค่าจ้างในวันทำงานตลอดระยะเวลาที่ลา แต่ไม่เกิน 45 วัน สำหรับข้าราชการมีสิทธิลาคลอด 90 วัน โดยได้รับเงินเดือนเต็มจำนวน และสามารถไปช่วยเหลือภรรยาที่คลอดบุตรได้ไม่เกิน 15 วันทำการ

- **การส่งเสริมการวางแผนในการเลี้ยงดูเพื่อให้เด็กเติบโตมามีคุณภาพ** อาทิ โครงการบุตรเกิดรอดแม่ปลอดภัย โดยมีการให้คำปรึกษาเรื่องการมีบุตร การดูแลระหว่างตั้งครรภ์และหลังคลอด โครงการสาวไทยแถมแดงมีบุตรเพื่อชาติ โครงการมหัศจรรย์ 1,000 วันแรกแห่งชีวิต ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมตั้งแต่การดูแลสุขภาพตั้งแต่ท้อง หลังคลอด จนถึงพัฒนาการอย่างน้อยอีก 2 ปีหลังคลอด โครงการฝากท้องทุกที่ฟรีทุกสิทธิ เพื่อส่งเสริมให้บุตรเกิดมาอย่างปลอดภัย มีสุขภาพและพัฒนาการที่ดี รวมถึงการขับเคลื่อน พ.ร.บ. การตั้งครรภ์

ในวัยรุ่น เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาค่าครองชีพในวัยรุ่น การส่งเสริมการมีบุตรเมื่อพร้อมและการมีบุตรอย่างมีคุณภาพ การส่งเสริมการเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่

ข้อเสนอแนะ

แม้ว่าแนวทางและมาตรการของรัฐเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับต่างประเทศและมีเงื่อนไขความต้องการที่จะมุ่งใจของคนรุ่นใหม่ให้มีครอบครัวและมีบุตร อย่างไรก็ตาม การเพิ่มประชากรเป็นไปค่อนข้างยาก เนื่องจากปัจจัยการตัดสินใจมีบุตรขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคลเป็นสำคัญ ขณะที่เงื่อนไขการมุ่งใจให้มีบุตรของรัฐยังไม่เพียงพอต่อการมุ่งใจให้มีบุตร การส่งเสริมการเกิดจึงควรมุ่งเน้นการเพิ่มคุณภาพ เนื่องจากยังมีปัญหาด้านการตั้งครรภ์ไม่พร้อม พัฒนาการและทักษะความสามารถของเด็ก ควบคู่กับการสร้างสภาพแวดล้อมที่ลดอุปสรรคต่อการสร้างครอบครัวและความต้องการมีบุตร รวมถึงการสร้างค่านิยมเรื่องคุณค่าและความสำคัญของบทบาทครอบครัวและการมีบุตร ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย เพื่อให้สามารถปรับตัวรองรับกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยมีแนวทางดังนี้

- **การสร้างค่านิยมเกี่ยวกับคุณค่าและบทบาทครอบครัว รวมถึงการให้ความรู้ในการวางแผนครอบครัวและแผนชีวิต** โดยการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการมีบุตร บทบาทหน้าที่ของครอบครัว คุณค่าของการมีบุตรและความสุขที่เกิดขึ้นจากการมีครอบครัว ตลอดจนการให้ความรู้และส่งเสริมการวางแผนครอบครัว เพื่อให้รู้จักประเมินวางแผนครอบครัว และแผนชีวิตเพื่อให้มีบุตรในช่วงเวลาที่เหมาะสม ทำให้สามารถทำตามเป้าหมายชีวิต และส่งผลดีต่อการดูแลและพัฒนาให้เด็กเติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพ

- **การลดอุปสรรคต่อความต้องการมีบุตร** โดยการส่งเสริมความเสมอภาคด้านหญิงชายเพื่อสร้างความตระหนักถึงบทบาทผู้ชายในการร่วมดูแลบุตรและครอบครัว การมีมาตรการไม่ลดทอนความก้าวหน้าในการทำงานของสตรีมีบุตร ตลอดจนการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีบุตรและการเลี้ยงดูอย่างมีคุณภาพ อาทิ การเพิ่มสิทธิการลาอื่นๆ เช่น ernity leave ฯลฯ การสนับสนุนบริการสำหรับผู้มีบุตรยาก

ตลอดจนศูนย์เลี้ยงดูเด็กที่มีคุณภาพและราคาไม่แพง ทั้งในและนอกสถานประกอบการ

- **การลดภาระค่าใช้จ่ายและให้สิทธิประโยชน์ครอบครัวที่มีบุตรเพื่อสนับสนุนให้สามารถเลี้ยงบุตรได้อย่างมีคุณภาพ** โดยการอุดหนุนช่วยเหลือทางการเงินที่มีเงื่อนไขเชื่อมโยงกับการพัฒนาคุณภาพของบุตร เช่น การให้เงินอุดหนุนเด็กอย่างมีเงื่อนไข การให้สิทธิพิเศษด้านที่อยู่อาศัย โดยการสนับสนุนเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำสำหรับผู้มีบุตรเพื่อนำไปใช้เลี้ยงดูบุตร และการจัดตั้งกองทุนสำหรับแบ่งเบาภาระในการดูแลครอบครัว โดยสมาชิกจ่ายสมทบและรัฐร่วมสมทบ เป็นต้น

- **การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยในภาพรวม** โดยการเตรียมประชากรตั้งแต่ปฐมวัย การพัฒนาคุณภาพบริการการศึกษาให้ได้มาตรฐานเพื่อเตรียมความพร้อมแรงงานให้มีศักยภาพ และการมีทักษะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ตลอดจนการอุดหนุนและช่วยเหลือทางการเงินแก่ครอบครัวยากจนที่มีบุตร เพื่อให้สามารถเข้าถึงบริการสังคมต่างๆ ที่จะช่วยเพิ่มศักยภาพและยกระดับคุณภาพชีวิตแก่เด็กและครอบครัว